

ERASOEN AURKA, SAREA

Giza eskubideen 200 defendatzaile hil dituzte 10 urtean Erdialdeko Amerikan

📁 JENDARTEA / Maider IANTZI GOIENETXE

Egiturazko zapalketen herentzia kolonial bati» egotzi dizkio beren aurka egin dituzten krimenak IM-Defensoras Erdialdeko Amerikako Giza Eskubideen Emakume Defendatzaileen Ekimenak. «Hamarkada pasatxoan 200 defendatzaile hil dituzte, baina beste 228 hiltzen saiatu dira», salatu zuen Lidya Alpizar aktibista mexikarrak 119 orrialdeko txostenaren aurkezpenean, Tegucigalpan.

«Mintzen gaituzten datuak, salbatzen gaituzten sareak. Hamar urte baino gehiagoko erasoak» azterlanean 2012tik aitzinerako datuak jaso dituzte, urte horretan eratu baitzen sarea. 2023ra bitartean 8.926 defendatzailearen eta 953 antolakunderen aurkako 35.077 eraso dokumentatu dituzte bost herrialdetan.

Horietako bat da Berta Caceres ingurumenaren aldeko Hondurasko indigenaren hilketa, 2016an gertatua. Sareak azaldu zenez, krimen horren ondotik, «megaproiektuei aurre eginez lurraldea defendatzen duten pertsonen aurkako erasoak ugaritu egin ziren».

ERASOEN %45 ESTATUEKIN LOTUTA

Estatuekin lotutako eragileek egin zituzten erasoen %45; polizia, militarrek eta udalerrietako eta eskualdeetako agintariek, kasu.

Bertze %5,3 enpresa estraktibistekin edo meatzariekin erlazionatuta daude. «Desprestigiatze kanpainak, mehatxuak eta indarkeria psikologikoa eta ahozkoa» erabili zituzten, baita «kriminalizazioa» ere.

Aktibistek nabarmendu zuten, sarea osatzeak 8.000 emakume inguru babestea ahalbidetu du. Hamarkada ho-

netan mehatxuak jaso dituzte pertsona horiek bost herrialdeetan, eta «behartutako lekuak edo asilo politikoaren bidez» lortu dute sarri babes hori.

Garatu duten erregistro sistemak defendatzaileen eta antolakundearen aurkako erasoak dokumentatu eta zenbatzen ditu. Eraso horiek fisikoak, emozionalak, espiritualak eta psikologikoak izan daitezke, zuzenekoak ala zeharkakoak.

«Sistema aitzindaria da munduan, eta aberatsa; Babes Integral Feministaren gainontzeko estrategiekin elkarlanean, defendatzaileak babesten laguntzen duelako, norbanako zein kolektiboek bizi ditzaketen biolentziak eta errealitate zehatzak identifikatzu», baloratu zuten.

Txostenak zenbakiak jasotzen ditu, erregistroaz eta dokumentazioaz arduratzen diren hamaika kidek jasok,

lurraldearekin hurbiltasunezko eta konpromisoazko lotura mantenduz. Horrez gain, analisiak eta gogoetak biltzen ditu, kolektiboki eraikiak.

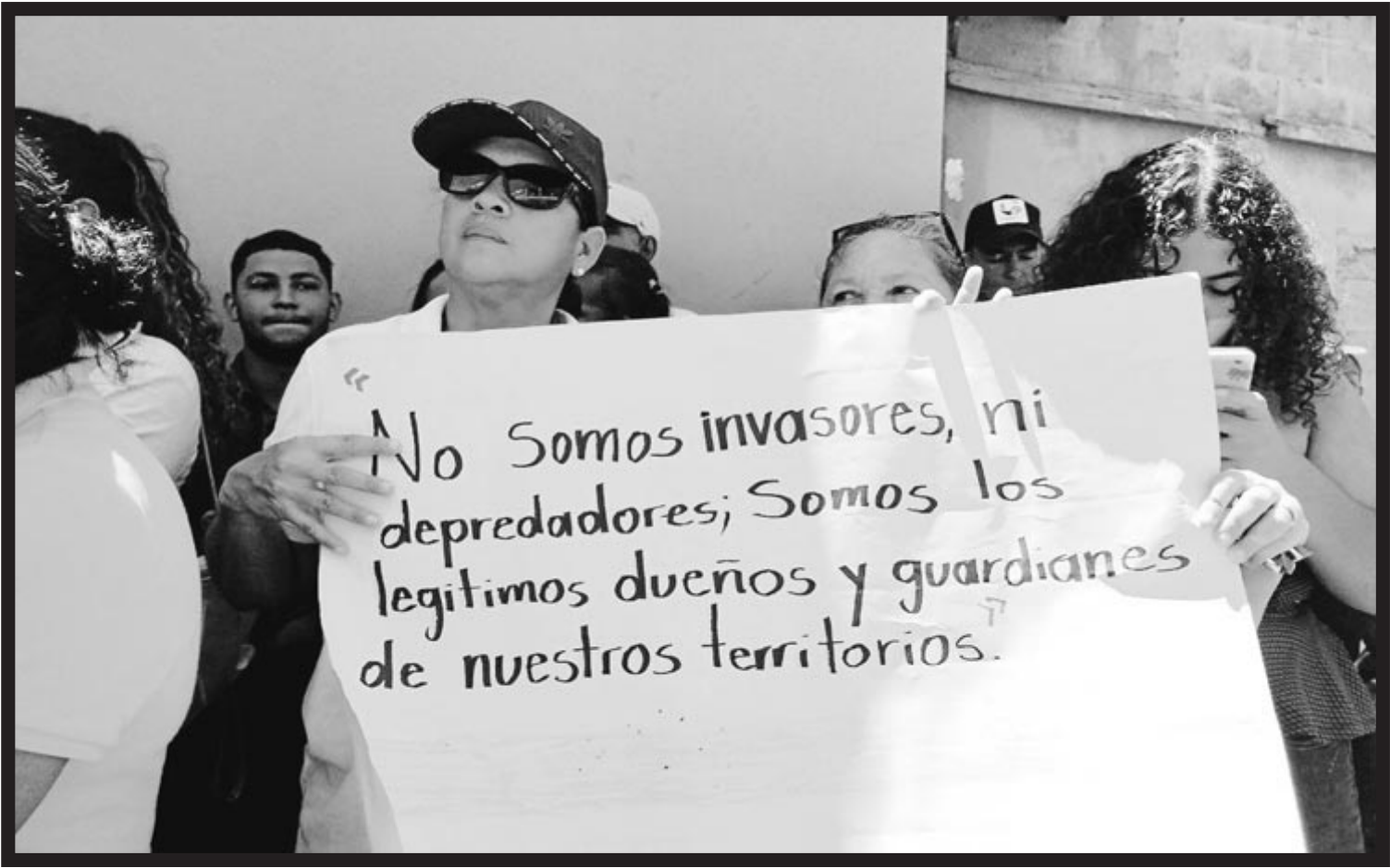
SUBJEKTU POLITIKO GISA

«Giza eskubideen defendatzaileak hainbat lurraldetan antolatzen gara mehatxatzen gaituzten indarkeriei aurre egin eta bizitza eta ongizate kolektibo zaintzeko, baita esperantza eta bizi duin baterako alternatibak eraikitzeko ere. Subjektu politiko gisa existitzeak soilik buru egiten die emakumeen eta sexu-genero disidentzien boterea isildu nahi dutenei. Defendatzen dugun mundua inposatu nahi digutenaren kontrakoa da guztiz. Hortaz, gure lanak kolokan jartzen ditu boteredunen interesak», diote txostenean.

Argi dute Erdialdeko Amerikan bizi duten eredu ekono-

Hondurasko Giza Eskubideen Defendatzaileen Sare Nazionaleko kideak, iragan urrian, lurraren defendatzaileen aurkako epaia behin betiko artxibatu ondotik. PROTECCIÓN INTEGRAL FEMINISTA

miko, politiko eta kulturala herentzia kolonial batetik datorrela eta egiturazko zapalkuntza eta indarkeria patriarkal, kapitalista eta arrazistak dakartzala emakumeen gorputz eta lurraldeetara. «Eredu honek eragindako krisi globalaren testuinguruan, desberdintasun ekonomikoak, indarkeria, pobrezia eta klima larrialdiaren inpaktuak handitzen doaz gure eskualdean».

AUTORITARISMOA, GORA

Bakoitza bere berezitasunekin, El Salvador, Guatemala, Honduras, Mexiko eta Nikaragua autoritarismoaren eta ustelkeriaren gorakadaren testigu dira. Parte-hartze sozial eta politikorako espazioak itxi dituzte, eta militarizazioa, estraktibismoa, krimen antolatuak, feminizidioak eta emakumeen eta sexu-genero disidentzien aurkako bertz indarkeriak hazi dira. Migratzaileen dramak, gainera, ez du aurrekaririk. Alderdi progresistek boterea es-

kuratu duten herrialdeetan ere ez dira egiturazko indarkeria eta desberdinkeriak gainditzeko gai izan, IM-Defensoras sa-reak ziurtatu duenez.

«Heriotza-eredu honetatik onura lortzen duten botereentzat errepresioa eta indarkeria dira gure botere kolektiboari eusteko modu bakarra».

SINDEMIA, INFLEXIO PUNTU

Txostenean ageri diren grafikoek Erdialdeko Amerikako defendatzaileek jasandako erasoen gorakada islatzen dute, bereziki Covid-19-aren garaian: 2013an 540 eraso izan ziren; 2016an 1.462; 2019an 2.397; 2020an 4.745; 2021ean jo zuten goia 6.943ekin eta 2023an 6.214 izan ziren.

«2020 eta 2021eko eraso anitz osasun larrialdian ezarri zituzten kontrol sozialeko neurri autoritarioekin lotuta daude zuzenean edo zeharka, maila ezberdinetan: nazionalak, federalak, estatukoak, departamentukoak, udalerrikoak

edo tokikoak. Gaur, sindemiak iraganeko gai bat dirudi, baina estatuek ez dute atzera egin mobilizazioak kontrolatu eta murrizteko neurrietan. Kontrakoa: sindemian oinarriak jarri zituzten kontrol estrategiak ezartzeko. Orain arte mantendu dituzte, eta normaltasun berri gisa egonkortu dira», gaitzetsi dute.

2020 eta 2022 artean erregistratutako defendatzaileen 58 hilketetatik %40 transen aurkakoak izan ziren. 23 transfeminizidio izan ziren, torturaz eta ankerkeriaz eginak.

EGIA, JUSTIZIA ETA ERREPARAZIOA

6.629 eraso egia, justizia eta erreparazioa aldarrikatzeagatik gertatu ziren. 2020tik, gorakada «etengabe eta kezkagarri» bat sumatu dute. Diotenez, gobernuen eta krimen antolatuen praktikek sortutako indarkeria sozialaren handitzearen isla dira erasoak. Horien aitzinean, emakumeek justizia bilatzeko eta familia, lagun eta

Irudian, Fatima Martinez lurraldearen defendatzailea babesten, auzitara eramana izan delako, Olanchiton, Hondurasetan. Alboko orrialdean, herritar bat, Guatemalako Chiquimulan, baratzea zaintzen.
HONDURASEKO GIZA ESKUBIDEEN SAREA - Gonzalo HOHR / EUROPA PRESS

biktimak akonpainatzeko ardua hartzen dute.

Mexikoko “bilatzaileen” aurkako erasoak nabarmendu dituzte. Apirileko Amak Nikaraguako elkarrearen kontrakoak eta Guatemalako Virgen de la Asuncion Etxeko hondamendian hildako neskatuen famili-iei egindakoak ere bai. Denak dira estatuko eta estatuz kanpoko aktore boteretsuei aurrez aurre begiratzen dieten subjektu politikoak.

Bertze 4.504 eraso lurra, lurraldea eta naturako ondasun amankomunak defendatzen zituzten pertsonen jasan zituzten. Bereziki emakumeak, komunitate indigenak eta afrikarren ondorengoak dira, estraktibismoaren eta esplotazio kapitalistaren aurka borrokatzen direnak. Txosten honetan aztertutako garaian, hiru unetan egin zuten gora eraso horiek: 2017an, Berta Caceresen hilketaren ondotik; 2020an, Covid-19aren testuinguruan; eta 2022an, bereziki Hondurasetan, estigmatizazioaren eta kriminalizazioaren bidez, komunitate indigenak beren lurretatik bortizki erauziz.

ADIERAZPEN ASKATASUNA

4.062 eraso adierazpen askatasuna defendatzeagatik gertatu ziren. Mexikon, hedabideen oligopolioari aurre egiteagatik, baita agintarien eta krimen antolatuen arteko konplizitateari ere. El Salvadorren, 2019an Nayib Bukele presidentek izendatu zutenetik, berarekin kritikoa den kazetaritza zelatatu eta kriminalizatu dute. Nikaraguan ere klandestinitatean edo deserrian lan egitera behartuak daude gobernuarekin bat egiten ez duten kazetariak. Guatemalan, gero eta segurtasun gutxiagorekin ari dira komunikatzai-

leak, zentsuraren eta zigor penalen mehatxupean.

3.000 eraso emakumeentzat biolentziarik gabeko bizitzak defendatzeagatik gertatu ziren. Erasotzaileei nahiz horiek babesten saiatzen diren estatuko eta estatuz kanpoko aktoreei egiten diete aurre.

2.614 eraso emakumeen parte-hartze politiko eta komunitarioaren alde egiten duten pertsonak jasan zituzten. Gehienak Nikaraguan dokumentatu dituzte. Bertan, 2018tik gobernu totalitario bat egonkortu da.

540 eraso sexu eta ugalketa eskubideak zaintzeagatik gertatu ziren. Herrialde guztietan, ideologia ezberdinetako alderdiek emakume, nerabe eta haurren eskubideak zapaltzen dituzten politikak bultzatu dituzte «familiaren balioak» babestearen aitzakian.

ERASOEN INPAKTUAK

2020 eta 2022 bitartean jasotako datuek erasoek defendatzaileen bizitza eta lanetan izandako inpaktua ere erakusten dute. «Eragina handiagoa da sistematikoki erasotzen gaituztenean».

Norbanakoek jasandako erasoen %59,5 eta kolektiboek sufritutako %32,7 oinarritzko eskubideentzat muga izan ziren, bertzeak bertze, adierazpen askatasuna, biltzeko eta mobilizatzeko aukera, parte-hartze politikoa, hezkuntza eta osasuna izateko.

Eraso pertsonalen %12,6k eta kolektiboek %36,8k inpaktu fisikoak eragin zituzten, estatuko agintariek eta aktore para-estatalek indarkeria erabili zutelako mobilizazio sozialak ekidin nahian.

Eraso pertsonalen %26 eta ekintza kolektiboek jasandako erasoen %8,2k eguneroko bizi-

tzan arriskuak eta aldaketak ekarri zituzten erasandako emakumearen inguruko pertsonentzat. 466 kasu pertsonaletan eta 377 kolektibotan lekualdatzeak eragin dituzte, bai herri barnean bai herritik kanpora eginak.

Legea eta kontrol fiskal eta administratiboa erabiliz, erakundeei finantza baliabideak lapurtu dizkiete (%10,2), pertsona juridikoak behin-behinean ala betiko bertan behera utzi (%12,9), eta antolakundeak behin-behinean ala betiko itxi (%45,2).

ONDORIOAK

Hamarkada pasatxoan jasotako datu hauek guztiek erakusten dute Erdialdeko Amerikako giza eskubideen zaindariak sistematikoki erasotzen dituztela isildu eta ahuldu nahian, izua zabalduz. IM-Defensoras sarearen ustez, indarkeria hori porrot egingandako estatuen ondorio izatetik

Defendatzaileek beren ekarpenen aitortza eta legitimazioa eskatzen dute, baita estatuen konpromisoa ere, interes pribatuen mesedetan beraiek erasotzeari utz diezaioten

Nazioarteko mekanismo indartsuak ere galdegiten dituzte, erantzuteko gai izanen direnak, giza eskubideen arloan estatuek beren betebeharrak betetzen ez dituzten kasuetan

urrun dago, eta egiturazko zapalkuntza historikoekin du harremana. «Justizia sistema zein segurtasun indar publikoak beren zerbitzura dituzte kapitalismo arrazista eta patriarkala zutik mantentzeko».

Eraso ereduak aztertuz, indarkeria gora doala ikusi dute, eta Covid-19aren sindemiatik abiatuta kontrol estrategiak egonkortzeko oinarriak jarri direla ere baieztatu dute. Era berean, generoaren eraikuntza soziala erasoen forma eta edu-

kietan nola adierazten den ere frogatu dute: «Eskualdean giza eskubideak defendatzen ditugun emakume eta sexu-genero disidenteok bizi ditugun desprestigiatze kanpaina, kriminalizazio eta eraso fisiko, psikologiko eta sexualetan».

BABES FEMINISTA OSOA

Eraso horiek guztiak jasaten badituzte ere, «biziaren alde eta esperantza eraikitzen» jarraitzen dute Erdialdeko Amerikako giza eskubideen defendatzaileek. 13 urtetik gora dira Babes Feminista Osoa (Proteccion Integral Feminista) bultzatzen ari direla.

Lurralde, jendarte eta identitateen aldeko mugimenduek elkar zaintzeko ituna da, eragiten dieten indarkeriei elkarrekin aurre egiteko; sare nazionalekin, eskualdeko aliantza batekin eta segurtasuna, zaintza eta osatzea sustatzeko estrategia ugarirekin.

